

Μά και τὰ ψεγάδια, στὰ «Φωτερὰ Σκοτάδια» μέσα, υπάρχουν, και θὰ εἶναι, ὑποθέτω, τὰ παραστρατίσματα κυριώτατα, τῶν ἀρετῶν τοῦ ποιητῆ. Θέλω νὰ πῶ πῶς ἡ ἴδια ἡ ἐκφραστικὴ συντομία ποὺ χαρακτηρίζει ἀποκλειστικὰ σχεδὸν τὸν ποιητὴ καὶ ποὺ τὸν κάνει νὰ σταματᾷ τὸ τραγοῦδι του, συνηθέστατα, ὅστερ' ἀπὸ τὸν ὁγδοο στίχο, δίνει στὰ τραγοῦδια τοῦτα μορφὴ ἐπιγραμματίων. Τὸ ἐπίγραμμα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκφράζῃ σὲ συντομώτατ υς, ὅμως ὅλως διόλου ἀπέριττα, σχεδὸν ἀπόλυτα σφιχτοδεμένους στίχους μιὰ δυνατὴ πολὺ σκέψη, συγκίνηση, γιὰ νὰ μᾶς δείχνεται σὰν ποίημα· ἀλλοιώτικα ξεπέφτει εὐκολα στὸ ἐξυπνόλογο παιγνίδισμα μὲ τὸ λεγόμενο *κέντρο*, ἢ σὲ κάτι σὰ διδακτικόν, σὰ χλιχρό, σὰν κρύο. Κάποτε νομίζω πῶς ὁ ποιητὴς ποὺ ἔγραψε τὰ «Φωτερὰ Σκοτάδια» κατρακυλᾷ ἢ ἔτοιμος εἶναι νὰ κατρακυλήσῃ. Ἡ μεγάλη φόρα θέλει καὶ μεγάλο πῆδημα. Μερικά του ποιήματα σὰ νὰ σταματοῦνε, γιὰ τὸ τοῦ ἐλείψε μιὰ πνοή. Μὰ δυσκολεύομαι νὰ τὸ βεβαιώσω. Σὰ νὰ μοῦ φαίνεται. Ἀπὸ τὸ φυσικόν μου, διαλαλῶ τὴν ὁμορφίαν· φωνάζω «Εἶν' ἐκεῖ. Ἐκεῖν'!» Μπροστὰ σὲ κάτι ποὺ τὸ ὑποψιάζομαι μονάχα, τὰ χάνω. Ὅπως δὴ πτε, ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦτα, μὲ ὅλο τὸν ἐνθουσιασμό ποὺ μοῦ κινεῖ καὶ μὲ ὅλη μου τὴν πεποίθησιν πῶς πρέπει νὰ βαλθοῦνε στὴν πρώτη γραμμὴ, αἰστάνομαι ξεχωριστὴ συγκίνηση καὶ προθυμώτερα ξεχωρίζω στίχους ποὺ ὁ λυρισμὸς τοὺς εἶναι πλαστικὸς μῦθος σὰν τὸ τραγοῦδι «Προσκυνήτρα ἐγὼ καὶ λάτριστα» ποὺ ἀναφερᾷ ἢ ἔνας ὕμνος σὰν τὸ ποίημα πρὸς τὸ Βετχόθεν: «Τῶν μεγάλων ἐπὶ μεγαλήτερος» (σ. 103) ἢ μιὰ εὐγλωττα ρητορικὴ καὶ ἑξάτερη φιλοσοφικὴ κατάνυξι, ἀνάπτυξι, variation θὰ ἔλεγα, ἀπάνω στὸ θέμα τοῦ Εὐριπίδου «τίς οἶδεν εἰ ζῆν...» κτλ. (σ. 144).

Ἀκόμα θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ στὴν κατασκευὴ κάποιων στίχων—ὅσο κι ἂν εἶναι τοῦτο σπάνιον σὲ βιβλίον—κάποιον ἀλυγισιὰ, κάποιους παρατονισμοὺς ποὺ σκληραίνουν ἀχρείαστα τὸ μέτρο, καὶ κάποια ἀφροντισιὰ, ποὺ δὲν ταιριάζουνε σὲ σοφὸ τεχνίτη κ' ἐξεταστικὸ τῆς λεπτομέρειας, καθὼς εἶναι ὁ Δροσίνης. Ἀπὸ τὸ μεταχειρίσματος τοῦ κανονικοῦ στίχου καὶ τῆς κανονικῆς τροφῆς (τὸ σύμπλεγμα τοῦ δεκαπεντασύλλαβου μὲ τὸ δεκατετρασύλλαβον σὲ μερικὰ τετρασύλλαχα μᾶς δίνουν εἰς αὐτὸν ἐκφραστικὸν ρυθμικὸν σχῆμα) ὁ ποιητὴς δείχνει διάθεσιν, ποὺ ὅσο πάει γίνεται ζωηρότερη, νὰ καλλιεργήσῃ τὸν πολύτερον, — *ἐλεύθερον*, καθὼς φραγγίζοντας τόνε λέμε, στίχο— καὶ νὰ λυτρωθῇ καὶ ἀπὸ τὴν παθητικὴν ὑποταγὴν στὴν ῥίμ. Ὁ ἀκανόνιστος στίχος βέβαια πῶς πρέπει νὰ δουλευθῇ καὶ σ' ἐμᾶς ἐδῶ, κ' ἔχουμε δὴ στὴν ποίησίν μας χαρακτηριστικὰ δείγματα ἐργασίας τέτοιας. Εἶναι καὶ αὐτὸς πηγὴ ἁρμονιῶν, μᾶλλον εὐκολώτερος καὶ δυσκολώτερος ἀπὸ τὸν παραδομένο μας τὸν στίχο. Ὁμολογῶ πῶς τὴν ὥρα τούτη συμπᾶθ' τὸν πολύτερον στίχο καὶ τόνε μεταχειρίζομαι σπάνια καὶ ὅχι καθὼς ἄλλοτε. Γιατὶ πιστεύω πῶς καὶ τὴ ρυθμικὴ πολυτροπία ὀρθό-

τερα ταιριάζει ἐμεῖς νὰ τὴ ζητᾶμε μὲ τὸ δούλεμα καὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κανονικοῦ μας τοῦ στίχου· ἔπειτα, ὁ κανονικὸς ὁ στίχος εἶναι, κατὰ τὴ γνώμην μου, ὄργανον βαθύτερα ταιριασμένο μὲ τὴ φιλοσοφία τῆς ποιητικῆς τέχνης. Καὶ δὲν ξέρω ἀνίσως γιὰ τοῦτο τὸ γενικὸν λόγον ἢ γιὰ ἰδιαιτέρον ἄλλο, κάπως προτιμῶ τὰ κανονικὰ μετρικὰ σχήματα στὰ «Φωτερὰ Σκοτάδια» ἀπὸ τὰ ἀκανόνιστα. Ὡς πρὸς τὴ γλῶσσα καὶ μὲ ὅλη τῆς τὴν καλοχαραχτήριστη φιλολογικὴ καθαρότητα ἀπορεῖ κανεὶς κάποτε καὶ πότε, γιὰ τὰ λείψανα κάποιων τύπων καὶ κάποιων ὀρθογραφιῶν, ἀσυμβιβαστων μὲ τὴν προκοπὴν τοῦ γραφοῦ μας ποιητικοῦ ἢ πεζοῦ λόγου στοὺς πρὸ φωτισμένους κύκλους.

Ἐπειτα : ἀπὸ τὴν κριτικὴν μου τούτη λείπει μιὰ συγκριτικὴ. Μιλῶ γιὰ τὸν ποιητὴ, ἀπομονώνοντας καὶ ξεχωρίζοντας. Θὰ συμπλήρωνε τὴ δοκιμὴν μου κάποιο μίλημα καὶ κάποιο βάλσιμο παράλληλα μὲ τὰ ἔργα ποιητῶν ἄλλων τοῦ καιροῦ μας, νεώτερον, παλαιότερον. Ἴσως θὰ μπορούσαμε τότε νὰ ξανοίξουμε καὶ ἄλλα χαρακτηριστικὰ τοῦ ποιητῆ ποὺ θὰ μπορούσαν καὶ νὰ προσθέταν ἢ καὶ νὰ ἀφαιρούσαν κάτι ἀπὸ τὰ ὠραία τὰ ἐκφραστικὰ τῆς φυσιογνωμίας του. Ὅμως κ' ἔτσι τὸ ἄρθρον μου τοῦτο νομίζω πῶς ἀξίζει ἀρκετὰ γιὰ νὰ δείξῃ πρεπούμενα καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ποιητῆ καὶ τὴν ἐντύπωσιν ποὺ τὸ πρόσωπον τοῦτο προξενεῖ σ' ἕναν ἄλλο ποιητὴ ποὺ τὸν γνωρίζει ἀπὸ καιρὸ καὶ ποὺ τὸ πρόσθετε μὲ τὴν ἀγάπην τὸ ἔργο του ἀπὸ τὰ μακρυνὰ τὰ χρόνια ποὺ πρωτοπαρουσιάστηκ' ἐκεῖνο στὰ πρῶτα βιβλικά τευχίσματα. Γιατὶ ὁ λόγος γιὰ τὰ «Φωτερὰ Σκοτάδια» ὁ ἀπλωμένος σὲ τρία φύλλα τοῦ «Νουμά» δὲν εἶναι παρὰ συνέχεια καὶ συμπλήρωσις λόγων προγενέστερων κατὰ καιροὺς βαλμένων σὲ περιοδικὰ, σ' ἐφημερίδας καὶ σὲ βιβλία γιὰ τὰ «Εἰδύλλια», γιὰ τὰ «Ἀμάραντα» καὶ γιὰ τὴν «Γαλήνην» τοῦ ἴδιου ποιητῆ. (*)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

(*) Κοίτα: «Ἀκρόπολις» 1884. — «Ἐφημερίς» 1891. — «Κριτικὴ» 1902. — «Τὰ πρῶτα κριτικά» Βιβλιοθήκη Φέξη.

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἐνα λάθος χοροειδέστατο εἶμινε στὸ ποίημα τοῦ Schiller «Ἡ περιωπὴ τῆς γυναίκης» («Νουμάς», ἀριθ. 560, σελ. 1) ὅπου ὁ *φεγγάρης* (στίχος 15) μεταμορφώθηκε σὲ *φεγγάρι* (!) καὶ γιὰ τοῦτο ὁ στίχος πρέπει νὰ διαβαστεῖ ἔτσι:

«Μ' αὐτὴ τὸ φεγγάρι κρατεῖ μ' ἕνα γνέμμα

Καὶ πῶς τὸν γέρνει τὸ μάγο τῆς βλέμματος...

— Γιὰ τὴν «Παναγία τὴν κατηφορίαν», τοῦ κ. Παντελῆ Χόρν, ποὺ παίχτηκε στὸ «Θέατρο Μ. Κοτοπούλη», θὰ γράφει στὸ ἐρχόμενο φύλλο «ὁ κριτικὸς τοῦ Νουμά».

— Στὸ ἐρχόμενο φύλλο θὰ δημοσιεύσουμε τὸν «Πρόλογον» τοῦ θέτρου, τοῦ «Φάουστ», ἀπὸ τὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Κ. Χατζόπουλου, καθὼς καὶ δύο καινούρια τραγοῦδια τοῦ ποιητῆ Ἀγγελου Σημηριώτη.